

Elkabelschakt och dagvattenledning i kv Kung Johan 3, Söderköping

RAÄ 14
kv Kung Johan 3
Söderköpings stad och kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Elkabelschakt och dagvattenledning i kv Kung Johan 3, Söderköping

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat	6
Referenser	6
Tekniska uppgifter	7
 Bilaga 1. Fyndlista	 8

Omslagsbild: Gården i kv Kung Johan 3, mot nordöst. Foto Mats Magnusson 2011, ÖM.

Ö S T E R G Ö T L A N D S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandsmuseum.se • www.ostergotlandsmuseum.se

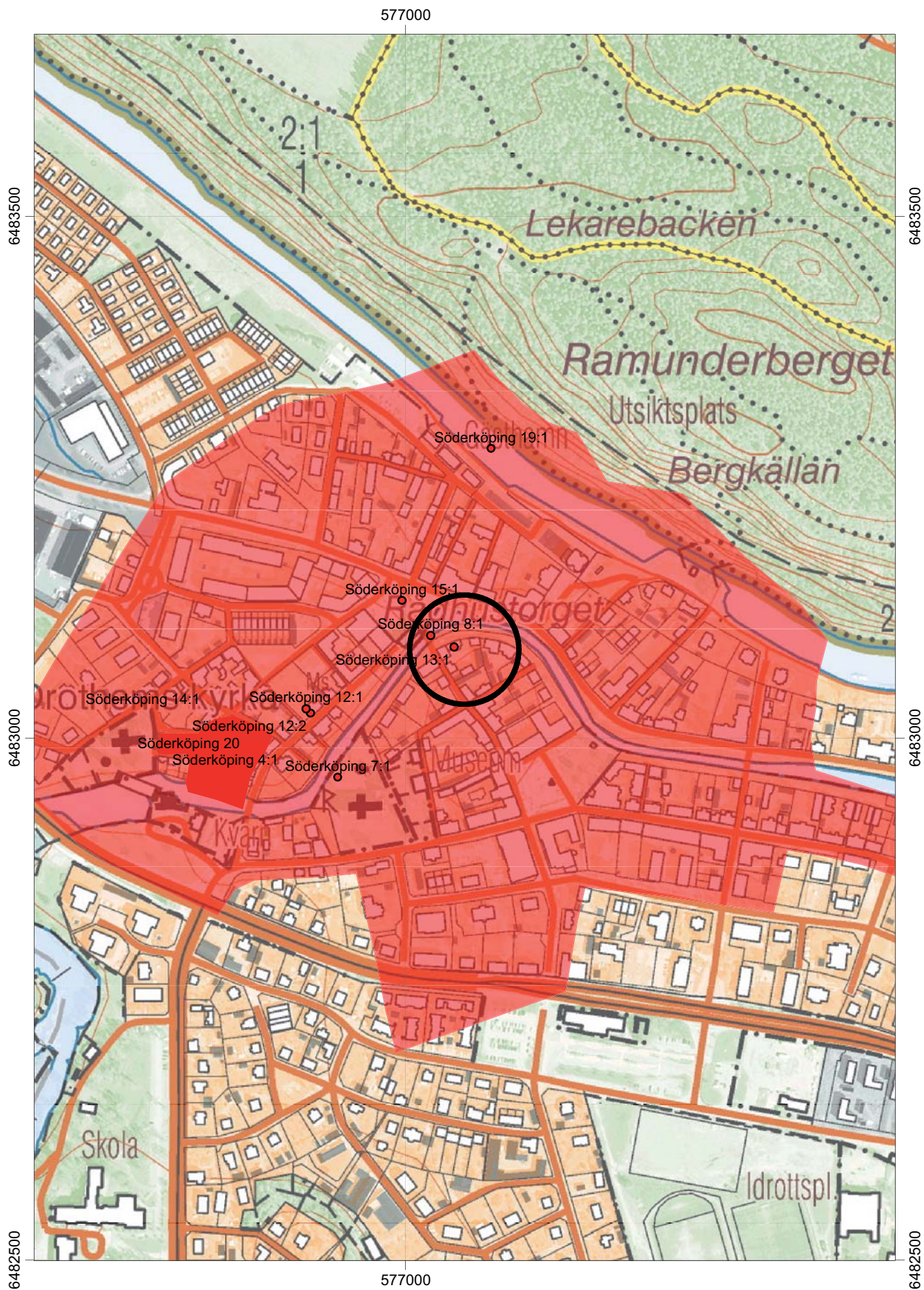
Sammanfattning

Den 12/10 2011 utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning, i form av schaktningsövervakning, i samband med att ett elkabelschakt drogs över gården i kv Kung Johan 3, Söderköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arbetet utfördes på uppdrag av E.ON Elnät Sverige AB. Vid schaktningsövervakningen framkom toppen på kulturlager utmed en del av det grävda schaktet. Kulturlagren kan med hjälp av fynd av yngre rödgods med vitlereglasyr och en kritpipa grovt dateras till 16-1800-talen.

I oktober 2000 utfördes en antikvarisk kontroll inför nedläggandet av en dagvattenledning utmed den södra delen av gården i kv Kung Johan 3. Arbetet utfördes på uppdrag av Lars och Ulla Bodelius, Storgatan 1. Endast recenta raseringslager och utjämningsmassor påträffades vid den undersökningen.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 64F 8h SO, med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

I samband med nedläggandet av en ny elkabel i kv Kung Johan 3 i Söderköpings stad och kommun utförde Östergötlands museum, under oktober 2011, en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Totalt undersöktes ca 27 löpmeter schakt som gick mellan tre byggnader inne på gården.

Inför nedläggandet av dagvattenledning inom samma kvarter och på samma gård utförde Östergötlands läns-museum år 2000 en arkeologisk förundersökning, i form av antikvarisk kontroll. Ett ca 15 löpmeter långt schakt undersöktes utmed gårdens södra del.

Den arkeologiska förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare för elkabeln var E.ON Elnät Sverige AB som även stod för de arkeologiska kostnaderna och som uppdragsgivare för dagvattenledningen var Lars och Ulla Bodelius som även stod för de arkeologiska kostnaderna. Ansvariga för de arkeologiska förundersökningarna var Mats Magnusson och Marie Ohlsén och för utformningen av rapporten stod undertecknad.

Områdesbeskrivning

Söderköping är belagt i det skriftliga källmaterialet från mitten av 1200-talet. Redan under 1000-1100-talen var dock bebyggelse etablerad på platsen och orten fungerade sannolikt som en centralort för det omgivande landskapet. Staden växte fram där Storån och Lillån möts och från dessa vattendrag var det möjligt att nå Östersjön och Östergötlands inland. Sannolikt bidrog uppgrundningen av hamnområdet under senare delen av medeltiden till att staden under 1600-talet förlorade sin särställning till förmån för Norrköping och Valdemarsvik (Broberg & Hasselmo 1978).

Det arkeologiska källmaterialet har påvisat att en tät och regelbunden stadsbebyggelse var under uppbyggnad från tidigt 1200-tal. Vid 1200-talets slut var de flesta av stadens medeltida institutioner fullt utvecklade. Gatunätet inom Söderköpings centrala delar har visat sig i stort vara det samma som under medeltiden med vissa förskjutningar och den skillnaden att en hel del mindre gränder försvunnit under årens lopp.

Rådhusorget med dess hamn var Söderköpings hjärta och omgavs av Bergskvarteren i norr, Hospitalskvarteren i väst-sydväst samt Hagakvarteren i öst-sydöst. Ågatan, med den numera kulverterade Lillån, bildar gräns mellan Bergskvarteren och Vintervadskvarteren. Söderköpings

äldsta lämningar återfinns i området närmast åarna. Till detta område hör det nu aktuella undersökningsområdet i kv Kung Johan.

Tidigare har en arkeologisk undersökning utförts inne på gårdsmark inom kv Kung Johan. År 1972 påträffades en tegelmur på ca 0,45 m djup mellan två byggnader i kv Kung Johan 3. Muren gick i öst-västlig riktning och kunde följas i ca 0,7 m. Platsen för den påträffade muren är ca 5 m från det nu aktuella ledningsschaktet (SR 37).

Utgångspunkten för de aktuella arbetena var intill en av Söderköpings få kvarvarande medeltida byggnader det s k Kung Johans stenhus (SR 92 & 93). Vid en arkeologisk förundersökning 1999, i samband med utvändiga schaktningar längs med stenhusets norra källarmur, påträffades kraftiga kulturlager och fynd från 1100-1700-talen (Feldt i manus).

I grannkvarteret Väktaren framkom gatu- gårds- och byggnadslämningar från 12-1400-talen vid en grundgrävning för byggnad 1926 (SR 79). Vid arkeologiska undersökningar i kv Väktaren 1981 kunde sex olika bebyggelseskikt urskiljas med ett tidsspänn från mitten av 1200-talet till 16-1700-talen (Forslund 2004).

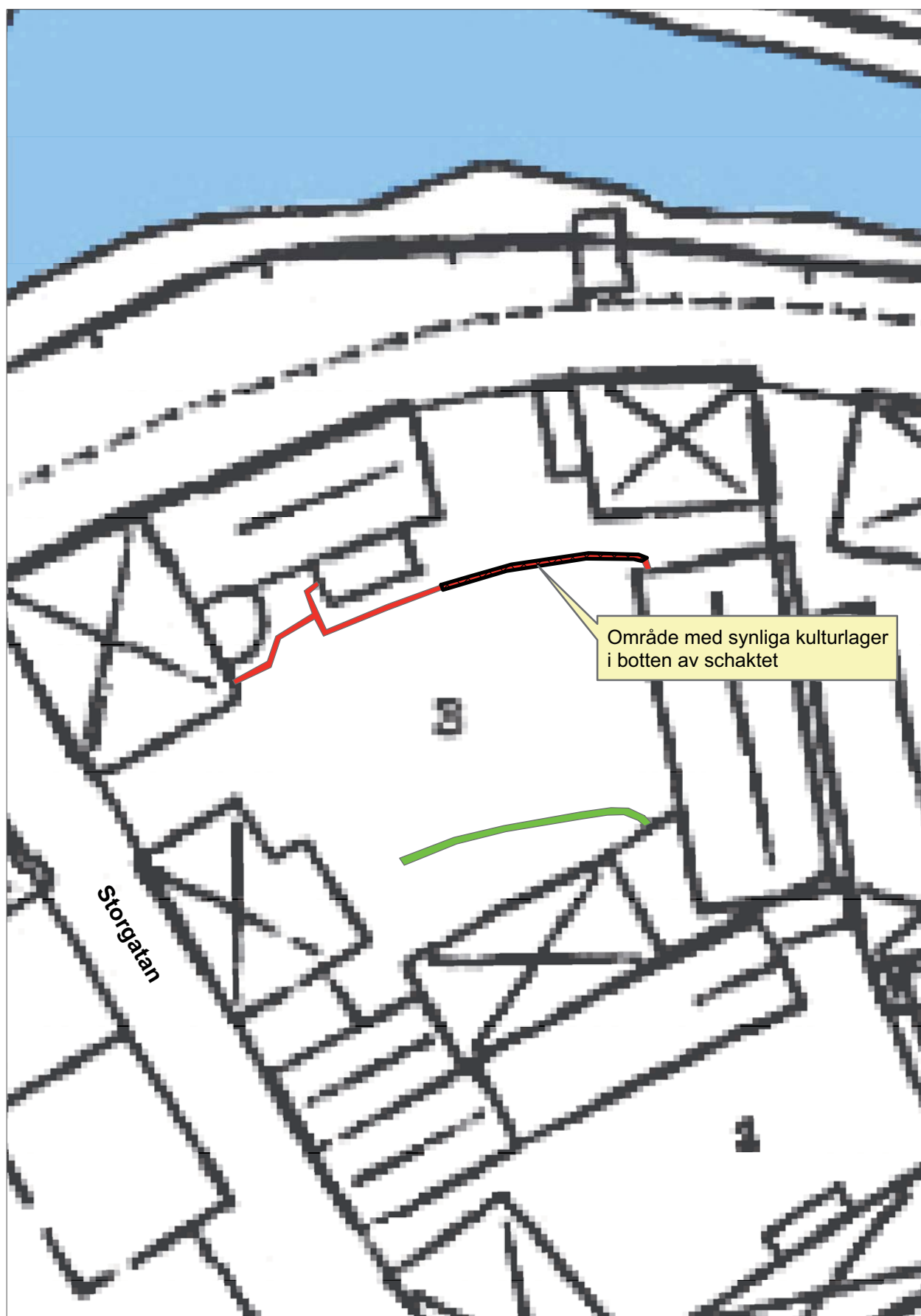
Syfte

Syftet med förundersökningarna, som genomfördes i form av schaktningsövervakning/antikvarisk kontroll, var att se till att fast fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. Fornlämningar som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Målet var att resultaten skulle kunna kopplas till tidigare undersökningar och därigenom ge en utökad och fördjupad kunskap om det aktuella området.

Resultaten från förundersökningarna skulle även kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i liknande ärenden samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens framtida planeringsarbeten.

Metod och dokumentation

De arkeologiska förundersökningarna genomfördes i samband med att schakten grävdes. År 2011 grävdes totalt ca 27 löpmeter schakt med en bredd om ca 0,25 m och ett djup av ca 0,35 m. År 2000 grävdes totalt ca 15 löpmeter schakt med en bredd om ca 0,30 m och ett djup av ca 0,60 m. De arkeologiska förundersökningarna dokumenterades i form av fotografering och beskrivning. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Figur 3. Schakten markerade på adresskartan över Söderköping. Rött schakt = 2011, grönt schakt = 2000. Skala 1:300.

Resultat

Elkabel 2011

Schaktet visade att området närmast byggnaderna stört av tidigare markarbeten och rabatter. Längs en ca 11 m lång sträcka kunde kulturlager konstateras i botten av schaktet. Kulturlagret uppträdde på ett djup av mellan 0,3 och 0,4 m under gårdsytan och bestod av raseringsblandad, mörk jord innehållandes en bit av ett kritpipsskaft, skärvor av yngre rödgods med vitlreglasyr och kol/sot. Fynden placerar kulturlagret i 16-1800-talen.

Topparna på enstaka stenar i storleken ca 0,25-0,30 m i diameter kunde ses sticka upp ur kulturlagret, vilket skulle kunna tyda på byggnadsrester. Inget övrigt påträffades, vid schaktningsövervakningen, som var av arkeologiskt intresse.

Dagvattenledning 2000

Vid den antikvariska kontrollen framkom inga bevarade kulturlager. Endast raserings- och utjämningsmassor berördes av markingreppet. Massorna innehöll tegel,

glas, ben, metallföremål m m. Samtliga föremål daterades till 1800-1900-talen. Inga fynd omhändertogs vid undersökningen.

Referenser

Broberg, B. & Hasselmo M. 1978. Söderköping. *Medeltidsstaden 5*. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer, rapport. Göteborg.

Feldt, A-C. I manus. Kung Johans stenhus. Söderköpings stad och kommun. Arkeologisk förundersökning.

Forslund, K. 2004. *kv Väktaren 2*. Rapportsammanställning. Riksantikvarieämbetet.

Stadsarkeologiskt register (SR)

Figur 4. 2011 års schakt mot väster. Foto Mats Magnusson, ÖLM.

Tekniska uppgifter

Kvarter	Kung Johan 3
Stad och kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 14
Ekonomiska kartans blad	648 57 01 (64F 8h SO)
Koordinater	N 648 30 84, E 57 70 54
Koordinatsystem	SWEREF99 TM
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning, schaktnings- övervakning
Länsstyrelsens dnr	431-5713-11, 220-11276-00
Länsstyrelsens handläggare	Magnus Johansson, Pia Nilsson
Länsstyrelsens beslut	2011-09-05, 2001-07-02
ÖLM dnr	355/11, 674/00
ÖLM projektnr	531287, Ä6556
Uppdragsgivare	E.ON Elnät, Lars och Ulla Bodelius
Kostnadsansvarig	E.ON Elnät, Lars och Ulla Bodelius
Projektledare	Mats Magnusson, Marie Ohlsén
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2011-10-12, oktober 2000
Totalt undersöktes	Ca 27 löpmeter (2011) och ca 15 löpmeter (2000)
Fynd	ÖLM C4586
Foto	Digitala
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2011:88© Östergötlands museum

Bilaga 1. Fyndlista

Invnr	Subnr	Ant	Sakord	Klassif 1	Klassif 2	Mtrl 1	Mtrl 2	Teknik 1	Teknik 2	Vikt	Fragm	Anm
C4586	1	1	kärl	Tallrik	Kant	BII:4	vitler	Drejat		18,8	1	16-1800-tal
C4586	2	1	kärl		Mynning	BII:4	grönglas	Drejat		9,4	1	16-1800-tal
C4586	3	1	Pipa		Skaft	Vitlera		Gjutet	dekor	4,9	1	16-1800-tal

I oktober 2011 utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning, i form av schaktningsövervakning, i samband med att ett elkabelschakt drogs över gården i kv Kung Johan 3, Söderköpings stad och kommun, Östergötlands län. Vid schaktningsövervakningen framkom toppen på kulturlager utmed en del av det grävda schaktet. Kulturlagren kan med hjälp av fynd av yngre rödgods med vitlereglasyr och en kritpipa grovt dateras till 16-1800-talen.

I oktober 2000 utfördes en antikvarisk kontroll inför nedläggandet av en dagvattenledning utmed den södra delen av gården i kv Kung Johan 3. Arbetet utfördes på uppdrag av Lars och Ulla Bodelius, Storgatan 1. Endast recenta raseringslager och utjämningsmassor påträffades vid den undersökningen.